

Patrick van der Duin, directeur Stichting Toekomstbeeld der Techniek

'Instituties liggen onder een vergrootglas'

Patrick van der Duin, directeur van Stichting Toekomstbeeld der Techniek (STT), constateert dat de coronacrisis de spanning tussen collectieve veiligheid en individuele vrijheid blootlegt. En dat instituties onder een vergrootglas komen te liggen. **AUTEUR RONALD BRUINS**

N *GInfra Magazine* sprak Van der Duin in juli 2020. STT had net een rapport onder de titel *4x Nederland Normaal* uitgebracht. Daarin stonden vier scenario's over hoe Nederland er na de coronacrisis uit kan komen te zien. Het STT nam keuzes van en voor de samenleving als uitgangspunt. We spreken Van der Duin ruim een half jaar later opnieuw over de scenario's die hij opstelde aan de hand van twee assen. Op de eerste as veiligheid versus vrijheid. "Waar in het begin van de coronacrisis de collectieve veiligheid duidelijk de overhand had, zie je nu dat mensen beginnen op te komen voor hun individuele vrijheid. Maar we moeten het ook weer niet overdrijven. Een klein aantal mensen relt en verzet zich, maar de steun voor Mark Rutte neemt nog steeds toe. Rellen zijn dus zeker niet maatgevend voor de stand van het land. Wat je in een talkshow ziet is niet de maat der dingen. Het draagvlak voor de maatregelen tegen corona is nog steeds heel erg hoog."

Op de andere as: een open economie versus een gesloten economie. Van der Duin: "Sommige politieke partijen willen uit de euro en de Europese Unie stappen. Nu heb ik voor diverse onderzoeken gesproken met infrabeheerders. Die zeggen stuk voor stuk dat een zelfvoorzienende infrastructuur op de schaal van Nederland ondenkbaar is. De open economie zou minder kunnen worden, maar gezien de geografische ligging kunnen we geen echt gesloten economie vormen. Of beter gezegd: dat

zou alleen kunnen tegen een heel hoge kostprijs, gekoppeld aan een forse welvaartsdaling. Dat zie je nu in Groot-Brittannië gebeuren met de brexit. Die zorgt voor enorme schade aan hun economie. Als je wilt weten wat het effect van afsluiting is, zou ik naar dat land kijken."

Robuuste systemen

Uit de toekomstbeelden van STT volgt dat er wel vertrouwen is in instituties, maar dat deze onder een vergrootglas komen te liggen. "In postmoderne tijden stellen we alles ter discussie, daartoe aangespoord door social media. Instituties als de Belastingdienst mogen niet meer opereren als een black box en worden nauwlettend gevolgd. De NS kan zeggen dat ze op het drukste spoorwegennetwerk ter wereld het meest punctueel rijdt, maar daar heeft het individu geen boodschap aan. Die ziet alleen 5 minuten vertraging op de borden verschijnen. Je ziet dat instituties – en dat

geldt zeker voor infrabedrijven – met dat soort algemene bewoordingen niet meer weggkomen.

Soms wordt dat verward met dat er geen vertrouwen meer is in instituties, maar dat is niet zo. Het vertrouwen is er nog, maar de instituties liggen onder een vergrootglas."

Voor de scenario's schreef Van der Duin verschillende sectoren aan om deel te nemen aan het onderzoek. "Ook uit de infrastructuur. Daaruit kwam dat Nederland veerkrachtig is en dat dat weer komt door de diversiteit. Die diversiteit biedt flexibiliteit. De crisis heeft ons eigenlijk

'Met algemene bewoordingen komen instituties niet meer weg, maar het vertrouwen is er nog'

geleerd dat ons systeem om te kunnen functioneren, best robuust is. En we blijken als mens best aardig tussen systemen te kunnen schakelen. Het goede nieuws is dat het werkt. Het mooie is, maar dat is mijn eigen observatie, dat we ook een beetje voor elkaar zijn gaan zorgen. Dat is binnen de coronamaatregelen wel met passen en meten, maar goed, we doen het toch. De crisis zet ons aan het nadenken. Wat is belangrijk voor ons? Wat doet er echt toe? Moeten we naar Praag om daar een weekend te gaan shoppen? Hebben we echt meer asfalt nodig? Ik zie dat bedrijven daarop doorpakken. Dit is het moment om duurzame transities door te voeren of in gang te zetten. De twijfel en de schroom over een onderwerp als duurzaamheid is nu wel weg.”

Creativiteit en delegeren

Daarbij kan de kracht van beperking zijn rol doen. “Als je als Rijkswaterstaat besluit om het te doen met het huidige wegennet en niet meer asfalt aan te leggen, dan kan dat innovatie in gang zetten. Door die beperking ga je of het asfalt of de auto slimmer en duurzamer maken. Dat is een bewezen effect. De tuinbouwsector heeft zichzelf de opdracht gegeven om minder licht uit te stralen en is daar ook innovatief mee aan de slag gegaan. Iets verbieden leidt zichtbaar tot creativiteit. Ook dat zien we tijdens de coronacrisis terug.”

De overheid kan uit de coronacrisis leren dat het niet alles zelf moet willen doen. “Ik neem de distributie van de vaccins als voorbeeld. Beleidsmakers van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zijn daarmee mee aan de slag gegaan, terwijl ze geen verstand hebben van logistiek. Ik ben voor een scheiding van bedrijfsleven en overheid, maar je kunt elkaar, zeker in zo’n crisis, versterken. Ik schat in dat een logistiek manager uit de sector *fast moving consumer goods*, denk aan bol.com, al snel een plan had kunnen maken. Ze doen immers niets anders dan snel distribueren. Dichter bij de overheid zijn het de NS en het Havenbedrijf die kennis hadden kunnen leveren. Ik hoop dat een van de lessen van de Rijksoverheid uit deze coronacrisis wordt dat ze niet alle beleidsterreinen zelf hoeven op te pakken.”

Urgente woningbouw

De vraag is volgens Van der Duin wel hoe we infrastructuur na de coronacrisis gaan gebruiken. “Durven we het nog aan om een overvolle trein te pakken? Of gaan we het op prijs stellen om alleen in een auto naar het werk te gaan? Ik weet nog niet welk effect ervan uitgaat.” Wel is duidelijk dat er meer infrastructuur komt als gevolg van grootschalige woningbouw, zo stelt hij. “Meerdere partijen hameren in hun verkiezingsprogramma’s op de bouw van een miljoen woningen. Sommigen noemen het jaar 2030. In meerdere programma’s staat dat de Rijksoverheid meer de regie moet pakken en daar ben ik het mee eens. We moeten af van het idee dat iedere gemeente zijn eigen bedrijventerrein moet hebben. Visie is goed, omdat je ziet dat er wel gebouwd

wordt, maar dat zijn bijvoorbeeld appartementen van vijf ton. Dat sluit niet aan op de behoefte van eenpersoonshuishoudens en starters.”

Gaat de online retail zorgen voor een kaalslag? Ook een actuele vraag. Van der Duin: “Omdat we niet de deur uit mogen, is het logisch dat we veel meer online kopen. Maar we merken nu toch ook dat winkelen best leuk is en dat we dat missen. We zijn vooral onze lokale winkels gaan missen. Je kunt je lokale boekhandel nu eenmaal iets meer dan bol.com. Tegelijkertijd merk ik dat alles wat ik nodig heb te vinden is binnen een straal van een paar kilometer. Uit onderzoeken blijkt dat we de meeste kilometers met de auto maken binnen 7 kilometer. Eigenlijk is die afstand te overbruggen met de fiets. Een gevolg van de coronacrisis kan wel eens zijn dat we bewuster kiezen voor welke vervoermodaliteit we kiezen.”

Betekenisvol werk

Tot slot wijst Van der Duin op betekenisvol werk. “Medewerkers willen ertoe doen in een bedrijf. Met name jonge mensen hebben die insteek. Ze willen niet anoniem op deze aardbol rondlopen, maar actief aan de slag gaan met een doel voor ogen. Dat is een bottom-upbeweging waar je als werkgever aan tegemoet moet komen. Natuurlijk, er moet brood op de plank. Maar daarbij komt dat de medewerkers van morgen maatschappelijk echt een impact willen hebben. Ik denk dat infrabedrijven, met hun opdracht richting de maatschappij, hier hun voordeel mee kunnen doen.”

“Met meer grootschalige woningbouw krijgen we ook meer infrastructuur.”